

Kristdemokraterna
SENIORFÖRBUNDET

Rapport 1:2009

Maximalt tillgängligt

*Om lik arättigheter och servicek valitet i samhällets
stöd till äldre personer med funk tionsnedsättningar*

En rapport från Kristdemok raterna Seniorförbundet

Januari 2009

Gör livet enklare för äldre med funktionsnedsättning!

”För att människor med funktionsnedsättning ska kunna leva oberoende och fullt ut kunna delta på livets alla områden skall staterna se till att samhället blir tillgängligt. Det handlar bland annat om den fysiska miljön, transporter, information, IT och tjänster.”

Ur FN-konventionen om mänskliga rättigheter

ATT DRABBAS AV EN funktionsnedsättning är alltid svårt och ännu besvärligare om man är äldre. Därför bör vi i samhället verka för att göra livet enklare för personer med funktionsnedsättningar och inte minst för funktionsnedsatta äldre.

Vanligen använder man begreppet handikapp när man ska beskriva någon nedsatt eller förlorad funktion hos en person. Man kan då t ex avse att personen ifråga har en synskada, en hörselskada eller ett rörelsehinder av något slag. Ordet ”handikapp” har under senare år först ersatts med ”funktionshinder” och numera med ”funktionsnedsättning”. I dagligt tal förekommer fortfarande alla dessa begrepp, men i officiella sammanhang gäller numera ”funktionsnedsättning”.

ÄNNU VIKTIGARE ÄN EN adekvat och respektfull begreppsanvändning är ändå att vi politiskt och praktiskt inrättar samhället, så att det blir maximalt tillgängligt också för personer med något slags funktionsnedsättning.

Lagen om stöd och service till personer med omfattande funktionsnedsättningar (LSS), är en viktig garant för dessa människors likarättigheter med andra medborgare. Men nya utmaningar tillkommer ständigt. Lagen behöver därför kompletteras och förtydligas för att vara ett effektivt redskap för att uppnå de handikappolitiska målen, inte minst vad gäller kvalitet och kostnader.

VÅR VISION I SENIORFÖRBUNDET är ett samhälle för alla där även äldre personer med funktionsnedsättning uppnått jämlikhet i levnadsvillkoren, full delaktighet i samhällslivet och möjlighet att leva som andra.

För Seniorförbundet i januari 2009

Leif Hallberg

Kenneth Jägsander

Tillgänglighet

Samhället måste göras maximalt tillgängligt för personer med funktionsnedsättning, inte minst äldre funktionsnedsatta som redan på grund av ålder riskerar att exkluderas från den sociala gemenskapen.

Viktigt är att inrätta och anpassa samhället så långt det någonsin går för att göra det tillgängligt också för personer med funktionsnedsättning. Detta kan bland annat ske genom att minska svårigheterna att ta sig fram i såväl utomhus- som inomhusmiljöer.

De så kallade enkelt avhjälpta hindren *ska* vara åtgärdade vid utgången av år 2010. Detta räcker givetvis inte, utan strävan bör vara att i framtiden redan i planeringen av olika miljöer anpassa dessa för tillgänglighet för alla människor.

Självfallet kan inte alla miljöer anpassas fullt ut för alla slags funktionsnedsättningar, men då ska dessa istället kunna överbryggas med personlig service.

När man talar om tillgänglighet, tänker man oftast i första hand på att göra miljön tillgänglig för personer med rörelsehinder. Det finns också människor med syn- eller hörselskador och även personer med psykisk funktionsnedsättning, och för oss kristdemokrater är det angeläget att inte glömma bort någon kategori av funktionsnedsatta. Här kan just personlig service vara ett gott komplement till anpassningen av den fysiska miljön.

Exempel: det är helt omöjligt för en synskadad att köpa en tågbiljett i en automat. Då ska det finnas ett alternativ, något annat sätt, att göra detta.

Diskriminering

Seniorförbundet konstaterar med tillfredsställelse, att riksdagen i november 2008 med enhällighet beslöt att säga ja till att tillträda FN-konventionen om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Konventionen, som tillhör de centrala konventionerna om mänskliga rättigheter, skapar i sig inte några nya rättigheter. Konventionen har till syfte att undanröja hinder för personer med funktionsnedsättning att åtnjuta sina mänskliga rättigheter. Konventionstexten är ett nytt verktyg att använda i det intressepolitiska påverkansarbetet.

Mycket återstår att göra i det handikappolitiska arbetet, innan Sverige på alla punkter kan anses uppfylla de åtaganden och krav som FN-konventionen innebär. Svensk lagstiftning måste därför nu ändras i flera avseenden. Det är exempelvis viktigt, att diskriminering av personer med någon nedsatt funktion tas med i en kommande ändring av diskrimineringslagstiftningen.

FN-konventionen kan kort sammanfattas så här:

”För att människor med funktionsnedsättning ska kunna leva oberoende och fullt ut kunna delta på livets alla områden, ska staterna se till att samhället blir tillgängligt. Det handlar bland annat om den fysiska miljön, transporter, information, IT och tjänster.”

Resande

Personer med funktionsnedsättning ska kunna utnyttja landets kollektiva färdmedel. Därför är ett tydligt tidsbestämt mål i den nationella handlingsplanen, att kollektivtrafiken ska vara tillgänglig för personer med funktionsnedsättning senast år 2010. Det handlar bl a om fordon, resecentra/stationer och information.

Det är viktigt att anpassningarna av transportsystemen för att öka användbarheten för personer med funktionsnedsättning görs där de medför störst nytta för användarna. Banverket och Vägverket har påbörjat ett arbete tillsammans med ett antal kommuner med syfte att definiera ett prioriterat nätverk där stationer, hållplatser och fordon successivt görs tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Det är angeläget att detta arbete systematiseras och skyndas på. Målsättningen är given: den första etappen av det prioriterade nätverket ska vara klart till 2010. För att klara av att anpassa hela resekedjan är samverkan mellan stat och kommun en förutsättning.

Även på detta område är samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) av största vikt för att anpassningarna av transportsystemen ska lyckas. För att hela resekedjan ska kunna erbjuda trygga resor och vara fullt tillgänglig för personer med funktionsnedsättning krävs nära samverkan mellan många olika aktörer och operatörer. Huvudmän för flera centrala aktörer är just kommuner och landsting.

Det finns redan idag så kallade resvärdar på några av de större resecentra, där lokal och regional kollektivtrafik möts. Resvärdarna har till uppgift att hjälpa resenärerna att komma till och på rätt färdmedel. Även detta arbete bör skyndas på och målsättningen vara att det 2010 ska finnas ett utbyggt system för ledsagning vid järnvägsstationer och andra resecentra.

I takt med att nya upphandlingar av kollektivtrafiken görs, byts bussparken ut mot miljövänligare bussar med lågt insteg. Sådana åtgärder gör resandet enklare för alla och inte minst för äldre personer. Trots detta kommer många människor med funktionsnedsättning att möta stora hinder för att kunna resa med kollektivtrafiken, både lokalt och regionalt.

För denna grupp, som inte i alla situationer kan använda kollektivtrafiken, bör därför färdtjänsten göras tillgänglig. Utifrån ett kristdemokratiskt synsätt bör färdtjänsten för denna grupp av resenärer inte bara vara en ersättning för en otillgänglig kollektivtrafik utan också för andra människors obehindrade möjligheter att färdas med egen bil, mc, cykel eller till fots.

VI ANSER VIDARE:

- Att färdtjänsten ska kvalitetssäkras.
- Att en resegaranti enligt kollektivtrafikens modell ska gälla även för färdtjänsten.
- Att sjukresor och färdtjänst ska genomföras på sätt som bäst gagnar den sjuke respektive den funktionsnedsatte resenärens behov och förutsättningar och som en huvudprincip inte bör samordnas.
- Att även människor med funktionsnedsättning ska kunna få resa hela dygnet.

Hjälpmedel och stöd

Det är givetvis viktigt, att äldre personer som drabbas av en funktionsnedsättning får tillgång till effektiva hjälpmedel av adekvat slag. Med de rätta hjälpmedlen kan livet avsevärt underlättas för den som råkat ut för en funktionsnedsättning av något slag.

Viktigt är också att den som drabbats erbjuds en god rehabilitering för att så bra som möjligt kunna klara det fortsatta vardagliga livet. Det kan exempelvis åstadkommas om det i kommunen finns syn- och hörselinstruktörer, som kan fullfölja den träning som den funktionsnedsatta personen först fått genom landstingets försorg.

Det är tyvärr långt ifrån ovanligt att äldre personer får problem med synen och hörseln, vilket givetvis avsevärt kan reducera deras mobilitet och sociala delaktighet och möjligheten att på egen hand klara vardagens praktiska sysslor. Då är det för dem av största vikt, att hemkommunen kan erbjuda hjälp.

Personer som drabbas av ögonsjukdomen ”gula fläcken” måste snarast få hjälp på en syncentral och dessutom erbjudas en kurs för äldre synskadade på t ex en folkhögskola.

En funktionsnedsättning av något slag påverkar även det allmänna hälsotillståndet. Det kan därför vara ett värdefullt stöd att få hjälp med något så enkelt som en daglig promenad.

Fallolyckor och ’Fixar-Malte’

Fallolyckor förorsakar svåra lidanden för den enskilde och stora kostnader för samhället. Äldre personer med funktionsnedsättning råkar dessvärre ofta ut för fallolyckor, och då kan en lokal hjälpperson – välbekant, förtroendegivande och händig i hemmets olika praktiska sysslor – vara till god hjälp. En ”Fixar-Malte”, eller vad han eller hon nu kallas i de olika kommunerna.

Exemplen på sådana fixartjänster är redan många. I Lessebo har man löst det på följande sätt, berättar en lokal tidningsartikel:

”Fixartjänsten i kommunen är nu tillsatt. Tanja Obst ska hjälpa människor över 70 år med sådant de inte längre själv kan göra i hemmet. Till exempel med att byta gardiner, bära upp saker på

vinden eller skruva i en glödlampa som sitter alltför högt upp. Eller kolla lösa elsladdar som en äldre person med funktionsnedsättning lätt kan snubbla på.

Tjänsten är för den enskilde kostnadsfri och heller inte behovsprövad. Tanken är helt enkelt att hjälpa äldre, så att de inte skadar sig. Höftfrakturer kostar både pengar och mycket lidande och leder inte sällan till en bestående minskning av rörligheten.”

Det säger sig självt, att den praktiska hjälp som hemkommunen med sådana fixar-tjänster kan ge äldre för att underlätta vardagen är dubbelt värdefull för äldre som dessutom har att leva med en funktionsnedsättning.

Handikappersättning

Den som drabbas av en funktionsnedsättning efter fyllda 65 år får i dagens Sverige inte någon handikappersättning, även om funktionsnedsättningen är grav.

Seniorförbundet anser att handikappersättning även ska kunna ges till funktionsnedsatta som har uppnått 65-årsåldern.

Sammanfattning

Vår vision i Seniorförbundet är ett samhälle där även människor med funktionsnedsättningar uppnått jämlikhet i levnadsvillkoren, full delaktighet i samhällslivet och möjlighet att leva som andra.

I ett samhälle för alla bör utgångspunkten vara individens behov och önskemål. Den enskildes inflytande över sitt eget liv och möjlighet att påverka vilket stöd och vilken service han eller hon får ska vara en realitet. Även för äldre personer med funktionsnedsättning av något slag måste det vara ett uppnåeligt mål att få bestämma över sitt eget liv, hela livet.

I Förenta Nationernas *standardregler* fastslås, att ”Principen om lika rättigheter innebär att varje individ har lika värde”. Det betyder att det är individens behov som ska ligga till grund för samhällsplaneringen, och att de samlade resurserna ska användas på ett sådant sätt att de ger varje individ lika möjligheter att delta i samhället (*samhällslivet*) ”.

FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning anger ett antal vägledande principer som rätten till icke-diskriminering, jämlikhet, oberoende, delaktighet och lika möjligheter. Sverige har undertecknat konventionen men ännu inte ratificerat denna. Detta bör ske snarast!